

Postavitev gnezdilnic za sove v ČS Center in Rudnik

Ljubljana, 2023

Avtorja: **doc. dr. Al Vrezec, Dare Fekonja**

Izvajalec: **Prirodoslovni muzej Slovenije**
Prešernova 20
SI-1000 Ljubljana

Naročnik: **Mestna občina Ljubljana**
Zarnikova ul. 3
SI-1000 Ljubljana

Priporočen način citiranja:

Vrezec A., Fekonja D. (2023): Postavitev gnezdilnic za sove v ČS Center in Rudnik. – Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.

KAZALO

POVZETEK	4
ABSTRACT	4
1. UVOD	5
2. Lesna sova (<i>Strix aluco</i>).....	6
3. Veliki skovik (<i>Otus scops</i>).....	10
4. Literatura	12

POVZETEK

Pričujoče poročilo podaja pregled aktivnosti v zvezi s postavitvijo gnezdilnic za sove na območju Ljubljane v letu 2023. Na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je bilo postavljenih pet gnezdilnic za lesno sovo (*Strix aluco*) opremljenih s kamerami, na območju Četrtna skupnosti Rudnik pa dve gnezdilnici za velikega skovika (*Otus scops*).

ABSTRACT

The present report provides an overview of the activities related to the installation of nesting boxes for owls in the Ljubljana area in 2023. Five nesting boxes for the Tawny Owl (*Strix aluco*) equipped with cameras were installed in the area of Landscape Park Tivoli, Rožnik and Šišenski hrib. In the area of the Rudnik District Community two nesting boxes were installed for the Scops Owl (*Otus scops*).

1. UVOD

Dolgoletne izkušnje z rednim vsakoletnim monitoringom gnezdilnic za gozdne sove, zlasti na Krimu, kažejo na pomen tako zbranih podatkov za razumevanje populacijskih trendov in še posebej gnezditvenega uspeha sov, ki kot končni plenilci odražajo tudi stanje gozdnega ekosistema. Podobnih podatkov iz urbanega okolja ni, a bi bili zelo pomemben dodaten parameter za vrednotenje ekološkega stanja na območju Ljubljane, ki je zaradi mestnega okolja pod močnimi antropogenimi vplivi. Sove so končni plenilci ključni indikatorji okoljskih sprememb v Evropi, zato je vzpostavitev monitoringa sov pomembna za vrednotenje širših ekosistemskih vidikov (Ratajc s sod. 2023). Na območju Ljubljane je najpogostejša vrsta sove lesna sova (*Strix aluco*), poleg te pa na območju Ljubljane gnezdi vsaj še veliki skovik (*Otus scops*) in mala uharica (*Asio otus*), medtem ko je čuk (*Athene noctua*) kot kaže že izumrl (Tome s sod. 2013). Lesna sova in veliki skovik zasedata tudi gnezdilnice.

Ljubljana ima dokaj močno urbano populacijo lesne sove, ki je vezana na večje gozdne otoke v mestu (Pršin s sod. 2017). Na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je bil opravljen popis lesne sove v letih 2022 in 2023. Tako v letu 2022 in letu 2023 je bilo skupno zabeleženih 13 osebkov, na 14 popisnih točkah. Ocena populacije na območju KPTRŠH je 3-6 parov; gnezditvena gostota pa med 1,2 – 2,8 teritorija/km².

Na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, natančneje v mestnem parku Tivoli, je bilo v letu 2014 postavljenih 6 gnezdilnic kot kompenzacija izgubljenega gnezdišča v duplih kostanjev iz Jakopičevega drevoreda. Del gnezdilnic je bil kasneje prestavljenih na območje Rožnika.

Gnezditev lesne sove se v Sloveniji redno spremlja na območju Krima in Jelovice, kar izvajajo usposobljeni obročkovalci, zunanji sodelavci Prirodoslovnega muzeja Slovenije. V monitoringu se preverja gnezditveni uspeh in preživetje gnezdečih ptic, kakor tudi disperzijo mladičev in odraslih. Monitoringa urbanih populacij trenutno ne izvajamo, zato bi v okviru Prirodoslovnega muzeja Slovenije ob podpori Mestne občine Ljubljana na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib postavili dodatne gnezdilnice, ki bi služile monitoringu vrste z ugotavljanjem povezav urbane populacije z okoliškimi neurbanimi populacijami. Podatke za slednje pridobimo z rednimi monitoringi na drugih območjih, Prirodoslovni muzej Slovenije pa je po Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah tudi pristojna institucija za sprejem kadavrov zavarovanih vrst ptic, kar predstavlja tudi dodaten vir najdb obročkanih ptic. Prirodoslovni muzej Slovenije oziroma Slovenski center za obročkanje ptičev v njegovi sestavi je član Evropskega združenja obročkovalskih centrov EURING (<https://euring.org/>), zato poteka obročkanje ptic v Sloveniji v okviru mednarodno usklajenih protokolov in testiranih oznak. Prirodoslovni muzej Slovenije je nosilec dovoljenja za obročkanje prostoživečih ptic št. 35601-8/2015 – 7, ki ga je PMS dne 26.2.2015 izdala Agencija Republike Slovenije za okolje (v nadaljevanju ARSO) in je po Uredbi vodi evidenco oznak za prostoživeče ptice. Dejavnost obročkanja izvajajo za to usposobljeni obročkovalci ptic, zunanji sodelavci Prirodoslovnega muzeja Slovenije, kot enega najdaljših monitoringov biodiverzitete v

državi (zvezno že prek 90 let). Lesna sova je v Sloveniji zavarovana vrsta, zato smejo gnezda po protokolih pregledovati le za to usposobljeni obročkovci, z obročkanjem pa se ugotavlja ključne podatke o preživetju, življenjski reprodukciji in disperziji teh ptic, kar drugače ni mogoče. Poleg tega fizičen pregled ptic omogoča tudi monitoring bolezni, ki je v sodobnem svetu vse bolj akuten pojav (Žlabravec s sod. 2021).

Veliki skovik je med našimi sovami edina prava selivka, ki se jeseni med avgustom in novembrom preseli v savane V in Z Afrike. Skoviki se k nam vrnejo zopet v marcu in aprilu. Razlog temu preseljevanju tiči predvsem v skovikovi prehrani, saj so na njegovem jedilniku pretežno nočne žuželke. Zaradi tega veliki skoviki s pridom izkoriščajo danosti, ki so plod človeka. Obcestne svetilke so zanje idealno lovišče, kjer oprezajo za nočnimi metulji, hrošči in kobilicami, za gnezdenje pa si zberejo duplo v stari jablani ali divjem kostanju, ali celo v kaki zidni luknji. Tudi gnezdilnico rad naseli, če ga le ne prehitijo drugi interesenti za tovrstna gnezdišča, denimo škorci (*Sturnus vulgaris*). Ko samci prispejo na gnezdišča, začno glasno prepevati in klicati samice s selitve. Veliki skovik je sredozemska ptica, pri nas ji je največ na Primorskem. Kljub temu pa se Slovenija ponaša z dvema velikima celinskima populacijama, eno na Goričkem in drugo na Ljubljanskem barju. Neredko se celo pripeti, da kateri skovik z Barja zaide v Ljubljano in tam s svojim skovikanjem razveseljuje ljubljanske meščane. Gnezditve velikega skovika se v Sloveniji redno spremlja na območju Ljubljanskega barja, Slovenske Istre, Goriškega in Cerknice, kar izvajajo usposobljeni obročkovci, zunanji sodelavci Prirodoslovnega muzeja Slovenije.

Pričujoče poročilo povzema dejavnosti povezane z namestitvijo gnezdilnic za lesno sovo (5 gnezdilnic opremljenih s kamerami) in velikega skovika (2 gnezdilnici) na območju Ljubljane v skladu z naročilnicama št. N409-23-0008 in N409-23-0079.

2. Lesna sova (*Strix aluco*)

Za namene monitoringa, hkrati pa tudi izobraževanja na področju varstva biodiverzitete, smo na območju KPTRŠH postavili dodatnih 5 gnezdilnic za lesno sovo v letu 2023 (slika 1). Za postavitev gnezdilnic se je uporabil ustaljen protokol, ki se uporablja na drugih območjih po Sloveniji in vključuje tako obliko kot postavitev gnezdilnic (slika 2). Gnezdilnice smo namestili na drevesa na višino 4,5 metra (slika 3). Gnezdilnice se bo redno vsakoletno pregledalo po protokolu, ki ga izvajajo na drugih območjih, kjer se popiše gnezditveno frekvenco, gnezditveni uspeh (leglo, zarod), identifikacija odraslih osebkov z določitvijo starost ter obročkanje mladičev. S tem protokolom se bo vsako leto preverilo tudi stanje gnezdilnice in nastilja v njih, s čimer vzpostavimo redno vzdrževanje gnezdišč. V vsako gnezdilnico smo namestili tudi kamero za spremljanje gnezditvenega uspeha.

Slika 1: Gnezdilnica za lesno sovo. (foto: Tjaša Zagoršek)

Slika 2: Nameščanje gneznilnice za lesno sovo na območju Krajinskega parka TRŠH.
(foto: Tjaša Zagoršek)

Slika 3: Nameščena gnezdilnica za lesno sovo na območju Krajinskega parka TRŠH.
(foto: Tjaša Zagoršek)

Tabela 1: Lokacije in koordinate v letu 2023 nameščenih gnezdilnic na območju Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib.

ŠTEVILKA GNEZDILNICE	LOKACIJA	KOORDINATE
1	Pod Turnom	46.058527, 14.491247
2	Cesta na Bellevue	46.061411, 14.493279
3	Večna pot	46.063678, 14.489698
4	Matjanova pot	46.065274, 14.482172
5	Večna pot - Mostec	46.061861, 14.477417

Slika 4: Lokacije nameščenih gnezdilnic za lesno sovo.

3. Veliki skovik (*Otus scops*)

Za namene monitoringa, hkrati pa tudi izobraževanja na področju varstva biodiverzitete, smo na območju Četrtnе skupnosti Rudnik postavili dve gnezdilnici za velikega skovika v letu 2023. Za postavitev gnezdilnic se je uporabil ustaljen protokol, ki se uporablja na drugih območjih po Sloveniji. Gnezdilnici sta nameščeni na drevesa na višino 4 metrov. Gnezdilnici se bo redno vsakoletno pregledalo po protokolu, ki ga izvajamo tudi na drugih območjih, kjer se popiše gnezditveno frekvenco, gnezditveni uspeh (leglo, zarod), identifikacija odraslih osebkov z določitvijo starost ter obročkanje mladičev. S tem protokolom se bo vsako leto

preverilo tudi stanje gnezdilnic in nastilja v njih, s čimer vzpostavimo redno vzdrževanje gnezdišč.

Slika 5: Gnezdilnica za velikega skovika. (foto: Tjaša Zagoršek)

Tabela 2: Gnezdilnici za velikega skovika bomo namestili na naslednje lokacije:

ŠTEVILKA GNEZDILNICE	LOKACIJA	KOORDINATE
VS1	Pod Orlovo ulico	46.038758, 14.514956
VS2	Dolgi Breg (ob Ljubljani)	46.033325, 14.508678

Slika 6: Lokacije gnezdilnic za velikega skovika.

4. Literatura

PRŠIN T., KUŠAR D., OBERMAJER T., VREZEC A. (2017): Gnezditvena gostota lesne sove *Strix aluco* v urbanih gozdovih Ljubljane (osrednja Slovenija). *Acrocephalus* 38 (172/173): 31-35.

RATAJC U., BRESKVAR M., DŽEROSKI S., VREZEC A. (2022): Differential responses of coexisting owls to annual small mammal population fluctuations in temperate mixed forest. *Ibis* 164: 535-561, doi: 10.1111/ibi.13029

RATAJC U., R. LOURENÇO, S. ESPÍN, P. SÁNCHEZ VIROSTA, S. BIRRER, D. STUDLER, C. WERNHAM, A. VREZEC (2023): The importance of population contextual data for large-scale biomonitoring using an apex predator: The Tawny Owl (*Strix aluco*). *Science of the Total Environment* 860: 160530.

TOME D., VREZEC A., BORDJAN D. (2013): Ptice Ljubljane in okolice. Mestna občina Ljubljana.

VREZEC A. (2023): Spremljanje gnezdenja gozdnih sov v slovenskih gozdovih s poudarkom na sovi kozači (*Strix uralensis*) in Jelovici. Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana.

ŽLABRAVEC Z., VREZEC A., SLAVEC B., KUCHAR U., ZORMAN ROJS O., RAČNIK J. (2021): Herpesvirus Infection in a Breeding Population of Two Coexisting Strix Owls. – *Animals* 11, 2519. <https://doi.org/10.3390/ani11092519>.